

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
नुसार गृह विभागाच्या अधिपत्याखालील
कारागृह विभागाच्या आस्थापनेवरील गट 'अ'
ते गट 'ड' संवर्गातील पदे दिव्यांगांसाठी
सुनिश्चित करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन निर्णय क्र. जेएलई-०२२१/प्र.क्र.४०/तुरुंग-१

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक: १८ मार्च, २०२१

वाचा :- १) गृह विभाग, शासन निर्णय क्र. एचडीओ-२०११/प्र.क्र.४/आस्था-१, दि. ९ मार्च, २०११

२) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६

३) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची अधिसूचना
दि. ०४.०१.२०२१

४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१३/प्र.क्र.३५/दि.क.
२, दि. ०७.१०.२०१६

५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/प्र.क्र.२५१/
दि.क.२, दि. १२.११.२०२०

६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग - २०१९/प्र.क्र.२५१/
दि.क.२, दि. ०२.०२.२०२१

प्रस्तावना :-

अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ मधील तरतुदीस अनुसरून संदर्भ क्र. १ येथील गृह विभाग, शासन निर्णय दि. ०९.०३.२०११ अन्वये पोलीस दल आणि कारागृह विभागाच्या आस्थापनेवरील सुयोग्य पदे अपंग व्यक्तींसाठी सुनिश्चित करण्यात आली आहेत. अपंग व्यक्ती हक्क अधिनियम १९९५ निरसीत करण्यात आला असून आता दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम २०१६ लागू करण्यात आला आहे.

२. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. केंद्र शासनाने दिनांक ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी केंद्र शासनाच्या www.disabilityaffairs.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध केली आहे. सदर अधिसूचनेद्वारे केंद्र शासनाने दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या गट 'अ' ते गट 'ड' मधील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर आहेत, अशा पदांबाबत किंवा केंद्र शासनाने प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या, कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी, राज्य शासन सेवेतील ती पदे, दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करावयाची आहेत. त्यानुषंगाने प्रशासकीय विभागाने त्यांच्या आस्थापनेवरील पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करावीत अशा सूचना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिल्या आहेत. सदर सूचनेस अनुसरून संदर्भ क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये गृह विभागाच्या अधिपत्याखालील कारागृह विभागाच्या

आस्थापनेवरील दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्यात आलेल्या पदांच्या यादीमध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

गृह विभागाच्या अधिपत्याखालील कारागृह विभागाच्या आस्थापनेवरील गट 'अ' ते गट 'ड' या संवर्गातील एकूण १३ पदे सोबतच्या विवरणपत्र - अ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

२. सदर शासन निर्णय केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दि.०४.०१.२०२१ रोजीची अधिसूचना आणि सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, शासन निर्णय दि. ०२.०२.२०२१ मधील सूचनेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२१०३१८१७४९४९३२२९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(राखी स. चव्हाण)
कार्यासन अधिकारी, गृह विभाग

प्रत,

- १) मा. मंत्री, गृह यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- २) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- ३) अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ४) अपर मुख्य सचिव (अपील व सुरक्षा), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ५) अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक, कारागृह व सुधारसेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ६) विशेष पोलीस महानिरीक्षक (कारागृह), दक्षिण विभाग, मुंबई
- ७) कारागृह उपमहानिरीक्षक, पश्चिम विभाग, पुणे/मध्य विभाग, औरंगाबाद/पूर्व विभाग, नागपूर
- ८) निवडनस्ती, कार्यासन तुरुंग-१.

विवरणपत्र - अ

अ. क्र.	पदनाम	कार्यात्मक आवश्यकता /शारीरिक योग्यता	दिव्यांग प्रवर्ग	पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या
१	प्रशासन अधिकारी/स्वीय सहायक/रचना व कार्यपद्धती अधिकारी	S.C.RW.ST.SE	OL.BL.OA.HH.LV.A AV.LV.DW	आस्थापना विभागातील कामकाजावर पर्यवेक्षीय नियंत्रण, सादर केलेल्या नस्ती पडताळून योग्य त्या सूचना देणे, विभागीय चौकशी, तक्रार प्रकरणे, निलंबन प्रकरणे यांचा आढावा घेणे इ. कार्यालयीन कामकाज
गट-ब				
२	लघुलेखक उच्चश्रेणी	S.ST.BN.MF.RW. SE	OL.BL.OA.LV. AAV.LC.DW	लघुलेखन, टंकलेखन, बैठकांचे इतिवृत्तांत नोंदविणे, कार्यालयीन कामकाज
गट-क				
३	लघुलेखक निम्नश्रेणी	S.ST.W.L.MF.SE. RW.H.O	OA.OL.BL.OAL.LV. AAV.LC. DW	लघुलेखन, टंकलेखन, बैठकांचे इतिवृत्तांत नोंदविणे, कार्यालयीन कामकाज
४	कार्यालयीन अधीक्षक	S.ST.W.SE.RW.H. C.	OA.OL.BL.OAL.LV. HH.AAV. LC.DW.	विषयाशी संबंधित पत्रव्यवहार हाताळणे, नस्ती वरिष्ठांना निर्णयासाठी सादर करणे, इ. कार्यालयीन कामकाज
५	वरिष्ठ लिपीक	S.ST.W.RW.H.C.	OA.OL.BL.OAL.LV. HH.AAV.LC.DW	विषयाशी संबंधित पत्रव्यवहार हाताळणे, नस्ती वरिष्ठांना निर्णयासाठी सादर करणे, इ. कार्यालयीन कामकाज
६	लिपीक	S.ST.W.MF.SE. RW.H	OA.OL.OAL.BL.LV. HH.AAV.LC.DW	विषयाशी संबंधित पत्रव्यवहार हाताळणे, नस्ती वरिष्ठांना निर्णयासाठी सादर करणे, इ. कार्यालयीन कामकाज
७	प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	S.ST.W.BN.MF. RW.SE.H.C.	D.HH.OA.OL.BL.D W.AAV.ASD.SLD. MLMD	वैद्यकीय प्राथमिक तपासणी, चाचणी, कार्यालयीन कामकाज, पॅथॉलॉजी संबंधित तपासण्या
गट-ड				
८	शिपाई	S.ST.W.F.PP.L. KC.B.SE	OL.HH.LV.B.AAV. LC.DW	कार्यालयीन कामकाज
९	सफाईगार	S.ST.W.KC.F.PP. L.SE.	OL.HH.LV.AAV. LC.DW	कार्यालयीन स्वच्छता
१०	दफ्तरबंद	S.W.BN.MF.RW. SE.	B.LV.D.HH.OA.OL. OAL.LC.DW.AAV.M DY.ASD.ID.SLD.MI. MD.	रेकॉर्ड सुस्थितीत ठेवणे, कार्यालयीन कामकाज

११	झेरोक्स चालक	S.ST.W.BN.MF. RW.SE.H.C.	D.HH.OA.OL.OAL.L C.DW.AAV.ASD.ID. SLD.MI.MD.	कार्यालयीन कामकाज, कार्यालयाचे स्तरावरील कागदपत्रांच्या छायांकित प्रती काढण्याचे काम
१२	आया	S.ST.WBN.L.KC. PP.MF.RW.SE.H	BLV.DHH.OA.OAL. CP.LC.DW.AAV.AS D.ID.SLD.MI.MD.	परिसर स्वच्छ राखणे, कार्यालय कामकाज

विवरणपत्र - ब

केंद्र शासनाने प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या, कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदाशी समान आहे, अशी भिन्न पदनामे असलेली व सुनिश्चित करावयाची पदे

१.	मिश्रक	S.ST.W.BN.MF. RW.SE.H.C.	D.HH.OA.OL.BL.D W.AAV.ASD.SLD. MI.MD	प्राथमिक उपचारार्थ औषध मिश्रण त्यानुसार संबंधीत औषध वाटप व अभिलेख जतन
----	--------	-----------------------------	--	---

Category Abbreviations					
Sr no	Abbreviation	Long form	Sr no	Abbreviation	Long form
1	B	Blind	9	DW	Dwarfism
2	LV	Low vision	10	AAV	Acid Attack Victim
3	D	Deaf	11	ASD	Autism Spectrum Disorder (M)
4	HH	Hearing Handicapped	12	ID	Intellectual Disability
5	OL	One leg	13	SLD	Special Learning Disability
6	OAL	One Arm and One Leg	14	MI	Mental illness
7	CP	Cerebral Palsy	15	MD	Multiple Disabilities
8	LC	Leprosy Cured	16	MDY	Muscular Dystrophy

Functional Requirement Abbreviations					
Sr no	Abbreviation	Long form	Sr no	Abbreviation	Long form
1	S	Sitting	8	PP	Pulling & Pushing
2	ST	Standing	9	MF	Manipulation by fingers
3	W	Walking	10	SE	Seeing
4	BN	Bending	11	H	Hearing
5	L	Lifting	12	C	Communication
6	KC	Kneeling & Crouching	13	CL	Climbing
7	RW	Reading and writing			